

ПРАВА НА ВОЛЮ

№14 (257)
2009

Праваабарончы бюлетең

Дзейнасьць СМИ абмежаўваецца

Беларусь не выконвае міжнародныя стандарты ў галіне СМИ. Пра гэта гаворыцца ў справаадачы міжнароднай місіі праваабаронцаў, якія наведалі Беларусь 20-24 верасеня. Справаадача падрыхтаваная для структураў Еўрасаюзу на падыходадні разгляду пытанняў аб частковыя прыпиненія санкцыяў у дачыненьні да беларускіх чыноўнікаў.

Эксперыты назначаюць, што ўлады "працягваюць выкарыстоўваць шэраг рэпресійных артыкулаў, каб спыніць крытыку, прыбраць апазыцыйную ці альтэрнатывную пункты гледжанья". Для недзяржальных СМИ абмежаваны доступ да інфармацыі, з-за чаго "беларускае грамадзтва ў сваёй большасці пазбаўлене інфармацыі па важных грамадzkіх пытаннях і рашэннях уладаў і адміністрацыйных структураў". "У сённяшніх умовах беларуская СМИ ня могуць працаваць у поўнай адпаведнасьці са сваёй функцыяй – кантроліраваць усе галіны дзейнасьці ўраду", – кажацца ў справаадачы.

Сярод рэкамендацый у справаадачы – неабходнасьць рэформавання законаў аб СМИ і аб супрацьдзеянні экстрапацізму, паколькі яны не адпавядаюць міжнародным абавязальніцтвам Беларусі ў галіне свабоды прэсы і выказвання, а таксама прыняцьце конкретных дзеянняў для забесьпячэння права журналістаў.

Эксперыты заявілі пра неабходнасьць правесці правынныя і празрыстае расцесьледаванье гібелі тэлеаператора Дзымітрыя Завадзкага і журнالісткі Веранікі Чаркасавай.

Справаадача ўтрымлівае рэкомендацыі аб забесьпячэнні недзяржаўным СМИ "правоў і магчымасцяў разъвівашаца ў справядлівых і роўных эканамічных умовах, у прыватнасці права распаўсюджавацца без дыскрымінацыі". Яны лічаць неабходнай наяўнасьць дакладных правілаў і празрыстай працэдуры акредытациі журналісту, а таксама недапушчальнасць абмежавання доступу прэсы, у прыватнасці да асьвятлення дэмманстрацый.

"Беларускія ўлады павінны весьці празрысты і адкрыты дыялог з дзяржаўнымі і недзяржаўнымі СМИ і грамадзянскай супольнасцю пра палітыку ў галіне СМИ і законы ў гэтай галіне, каб прыступіць да шырокага рэформавання для прывядзення медыайнага заканадаўства ў адпаведнасць з міжнароднымі стандартамі", – кажацца ў справаадачы.

Праваабарончыя матэрыялы
можна таксама прачытаць
на сایтах: www.spring96.org;
www.charter97.org; www.baj.ru

Менск, 16 кастрычніка 2009 году.

Разагналі ў лічаныя хвіліны...

Супраць людзей, якія выйшлі 16 кастрычніка, у Дзень салідарнасці, на Кастрычніцкую плошчу Менску, былі кінутыя каля сотні супрацоўнікаў АМАПу. Як толькі людзі сталі ў ланцуг з партратамі зьніклых і палітвязняў, да іх адразу кінуліся сыпецназаўцы ў цывільнym, а потым выбеглі некалькі дзясяткаў сыпецназаўцаў у форме, большая частка якіх была "крапавымі берэтамі". Апазыцыянеры началі зьбіваць і зацягваць ў аўтобус. Анатоль Лябедзька і яшчэ некалькі актыўістаў у знак пратэсту селі на зямлю – іх спачатку зьблілі, а затым запхнулі ў аўтобусы разам з астатнімі. У лічаныя хвіліны арыштавалі ўсіх.

Сярод арыштаваных – актыўісты грамадзянскай кампаніі "Еўрапейская Беларусь" Зыміцер Бародка, Павел Юхневіч, Алег Ладуцька, Аляксей Сянчыла, Паліна Дзякава, Максім Сергіец, Юрый Пляшкоў, лідер Аўяднанай грамадзянскай партыі

Анатоль Лябедзька, старшыня Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі "Народная Грамада" Мікалай Статкевіч, лідер "Моладзі БНФ" Андрэй Крэчка, актыўіст АГП Міхась Пашкевіч, актыўісты Маладога Фронту Наста Палажанка, Мікола Дзэмідзенка і іншыя. Усяго было затрымана 22 чалавекі.

Многіх зьбівалі да крыві. Як распавеў па тэлефоне Анатоль Лябедзька, яго білі ў аўтобусе па дарозе ў Цэнтральны РУУС. "Мяне зьбівалі спачатку на плошчы, пасля началі зьбіваць у аўтобусе. Адзін тримаў за шыю, другі – за руки, а трэці біў па твары. Пайшла кроў...", – пасьпей сказаць палітык. Затым сувязь з ім абарвалася.

Ля будынку Цэнтральнага РУУС знаходзіліся праваабаронцы і актыўісты апазыцыі, якія прыйшлі падтрымаць арыштаваных, але іх не пускалі ў будынак. Сувязь з затрыманымі таксама адсутнічала.

Дарэчы, 16 кастрычніка журналістам, фотакарэспандэнтам і тэлеапаратарам зноў не давалі здымкаў разгону акцыяў 9 і 16 верасеня да кожнага журналіста прыстаўлялі па 2-3 чалавекі, то ў этты раз прадстаўнікоў СМИ акружалі па 5 амапаўцаў, якія рукамі закрывалі аўктыўныя.

Больш за тое, амапаўцы не падпускалі прэсу нават блізка да того месца, дзе яны павалілі на зямлю і зьбівалі дэмманстрантаў. Такім чынам, як бачым, улада спрабуе схаваць ад міжнароднай супольнасці зверштвы, якія чыніць АМАП.

Затрыманых актыўістаў апазыцыі вызвалілі праз трэці гадзіны без складанья пратаколаў.

Палітвязьняў не павінна быць!

21 кастрычніка адбылася прэзентацыя кнігі "Палітвязыні: Крымінальныя прысуды, вынесеныя ў 2008 годзе па палітычных матывах", якая была падрыхтаваная з удзелам Праваабарончага цэнтра "Вясна". Хоць зборнік і распавядае пра падзеі мінулага году, тым на менш сама тэма да гэтага часу застаецца актуальнай па шматлікіх прычынах. Адна з іх – самая галоўная – гэта наяўнасць у Беларусі палітвязьняў, што, аднак, адмаяўляюць беларускія ўлады. Менавіта таму кніга і мае такую дакладную і выразную назуву, каб яшчэ раз падкрэсліць, што перасъед палітычных матывах у нашай краіне не спыняеца, няглядзяны на патрабаваныя міжнародных дэмакратычных структур. А між тым вызваленіе палітычных зняўленых зьяўляецца адной з асноўных умоваў у правядзеніі дыялогу паміж Беларусью і Еўрасаюзом.

У афармленні вокладкі кнігі выкарыстаны вядомы здымак фотожурналісткі Юліі Дарашкевіч "Абвал вежы Пішчалаўскага замку", дзе знаходзіцца СІЗА № 1 ГУУС Менгарыканкаму, прапавданае "Валадаркай". У гэтым турэмным замку за кратамі ўтрымліваліся беларускія палітвязьні 1990-2000 гг. На думку ўкладальніцы зборніку Алены Лапцёнак, сам здымак настолькі сімвалічны, што яго немагчыма было не зъмісьціць на вокладцы, бо ён сімвалізуе сабой непазыбжны крах усёй існуючай дзяржаўнай сістэмы і, як съледзства, завяршэнне эпохі палітвязьняў.

У напісаныні зборніку прынялі ўдзел многія незалежныя беларускія журнalistы. Яны падрыхтавалі цікавыя інтэрв'ю і публіцыстычныя нарысы, героям якіх у 2008 годзе

былі вынесеныя крымінальныя прысуды. Акрамя таго ў кнігу ўвайшли дакументальная матэрыялы пра самай гучнай справе – "працэсе 14-ці". Сярод іх прысуд, вынесены 22 красавіка 10 фігурантам справы, апошнія слова падсуднага Міхася Крывава, якое выклікала бурныя апладысменты ў судовай зале, а таксама экспертнае заключэнне (незалежная грамадская юрыдычная экспертыза) па справе, падрыхтаванае БХК і перададзенае ў суд 8 снежня перад пачаткам працэсу над апошнім адвінавачаным Аляксандрам Баразенкам.

У прэзентацыі прынялі ўдзел некаторыя героі кнігі і іх сваякі, праваабаронцы. Было адзначана, што "працэс 14-ці" не завершаны да гэтага часу: з 11-ці фігурантаў, прызнаных міжнароднай праваабарончай арганізацыяй "Amnesty International" звязнямі сумленінья, толькі чацвёрта амністованыя, дзве праз суд дамагаюцца амністіі. Між тым дзве "вязні сумленін" атрымалі дадатковы тэрмін па крымінальнай справе нібыта за ўхілененне ад адыцьця пакараньня, гэта – Максім

Дашук і Арцём Дубскі. Каб падтрымаць Арцёма, які знаходзіцца ў Магілёўскай папрачай калоніі, і выказаць з ім салідарнасць, удзельнікі прэзентацыі падпісалі яму адзін з асобнікаў зборніку. На прэзентацыі выступілі юрист ПЦ "Вясна" Валянцін Стэфановіч; былы палітвязень, вызвалены з турмы адмысловым указам прэзідэнта Беларусі, Сяргей Парсюковіч; маці Андрэя Кіма Тацяна Андрэеўна; давераная асона сям'і звязваленага прадпрымальніка Мікалая Аўтуховіча праваабаронца Алег Волчак; старшыня БХК Алег Гулак і амністованы фігурант "працэсу 14-ці" Міхася Субач.

Паколькі папярэдніцаі кнігі "Палітвязыні" быў леташні зборнік "Прага Вясны: Крымінальныя прысуды, вынесеныя ў 2007 годзе па палітычных матывах", заканамерным прагучала пытаныне, ці будзе працяг гэтай серыі. Усё выступоўцы сышліся на думцы, што такіх кнігі не павінна быць, бо людзі не павінны трапляць за краты за адрозненне ад афіцыйнага бачаньня будучыні сваёй краіны і за яе набліжэнне. Беларусь не павінна называцца "апошняй дыктатурай у Еўропе"!

Пазбаўленыя права на жыцьцё...

Заява ПЦ "Вясна" з нагоды съмяротных прысудаў, вынесеных В. Юзэпчуку і А. Жуку

Вяроўны Суд Рэспублікі Беларусь разгледзеў касацыйныя скаргі Васіля Юзэпчука (на прысуд Брэсцкага абласнога суда ад 29 чэрвеня 2009 году) і Андрэя Жука (на прысуд Менскага абласнога суда ад 17 ліпеня 2009 году) і пакінуў іх без задавальненія. Такім чынам абодва съмяротныя прысуды набылі законную сілу.

Прадстаўнікі праваабарончай супольнасці краіны выказваюць занепакоенасць тым, што съмяротныя прысуды Васілю Юзэпчуку і Андрэю Жуку могуць быць выкананыя.

Па словам адвакатаў, што выступалі ў судовым паседжанні па справе Юзэпчука, прысуд Брэсцкага абласнога суда пабудаваны на здагадках, бо прымых доказаў няма, у аснову адвінаваўчага прысуду былі пакладзеныя галоўным чынам съведчанні супрацоўнікаў міліцыі. Ёсьць факты таго, што Юзэпчук зьбіваўся падчас заходжаньня ў съледчым ізялятараты, яму наносіліся цялесныя пашкоджанні, што было

зарэгістравана. Таксама, паводле заключэння камісіі экспертаў, у асуджанага лёгкая ступень разумовай адсталасці, ён кепска арыентуецца ў навакольні. Таму ў праваабаронцаў ёсьць вельмі сур'ёзныя асьцярогі наконт таго, што віна Юзэпчука не даказаная належным чынам.

У справе Андрэя Жука адвакаты таксама адзначаюць, што съмяротны прысуд – занадта жорсткае і неабгрунтаване пакараныне. Ёсьць зымякаючыя віну abstavіны: А. Жук прызнаў сваю віну, добраахвотна супрацоўнічаў са съледствам і расказаўся ва ўчыненым злачынстве.

Праваабаронцы лічаць, што вынясеныне съмяротных прысудаў па завяршэнні судовых разъбіральництваў, падчас якіх не выконваліся палажэнні Міжнароднага Пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах, у тым ліку права на справядлівасць, судовае разъбіральництва, уяўляе сабой адволынае пазбаўленыне чалавека жыцьця.

Васіль Юзэпчук накіраваў інды-

відуальны зварот аб парушэнні яго правоў, у тым ліку права на справядлівасць, судовае разъбіральництва і права на жыцьцё, у Камітэт ААН па правах чалавека. 12 кастрычніка Камітэт зарэгістраваў зварот Юзэпчука пад нумарам 1906/2009 і патрабуе ад дзяржавы не выконваць съмяротны прысуд да разгляду скаргі па сутнасці.

Маці Андрэя Жука таксама звязнілася ў Камітэт ААН па правах чалавека з індывидуальным зваротам. 30 кастрычніка 2009 году Камітэт па правах чалавека ААН зарэгістраваў у неадкладным парадку пад нумарам 1910/2009 індывидуальны зварот маці Андрэя Жука, асуджанага да съмяротнага пакарання Менскім абласным судом.

Праваабаронцы заклікаюць беларускія ўлады не выконваць съмяротныя прысуды Васілю Юзэпчуку і Андрэю Жуку і патрабуюць неадкладнае прыняць меры для ўядзення мараторию на съмяротнае пакаранье.

Андрэй АЖАРОЎСКІ:

"Беларускія ўлады займаюцца падманам грамадзкасці"

Пасъля вызвалення з Астравецкага ІЧУ расейскі фізік Андрэй Ажароўскі даў эксклюзіўнае інтэрв’ю сайту www.charter97.org. Нагадаем, што эколаг быў арыштаваны на грамадзкіх слуханьнях з нагоды будаўніцтва ў Беларусі атамнай электрастанцыі, якія адбыліся 9 кастрычніка ў Астраўцы. За тое, што Андрэй Ажароўскі спрабаваў пранесці ў залу "Крытычныя водгукі да "Заявы пра магчымае ўзьдзеяньне на навакольнае асяродзьдзе беларускай АЭС", яго абвінавацілі ва ўчыненьні "дробнага хуліганства" і арыштавалі на 7 сутак...

– **Андрэй, як вылічыце, чаму вас арыштавалі на гэтых слуханьнях?**

– Відавочна, што супраць мяне была ўчыненая правакацыя. І гэта съведчыць пра тое, што арганізацыі слуханьня настолькі баяліся, што мы агучым сфальсіфікаваныя імі дадзеныя пра ацэнку АЭС у Беларусі, што вырашылі выкарыстаць супрацоўнікаў міліцыі ў цывільнім, якія напісалі па загадзе, што я ўчыніў хуліганства.

Гэтыя супрацоўнікі ў цывільнім спрабавалі не дапусціць мяне ў залу слуханьня, хаця я быў зарэгістраваны як удзельнік. Абсурд у тым, што ў пастанове суда маё правапарушэнне апісаны як "спроба прарвацца на грамадзкіх слуханьні".

Пры гэтым дзеянічалі міліцыянты як бандыты. Я толькі ў судзе даведаўся, што людзі ў цывільнім, якія мяне склопі, аказваецца, супрацоўнікі міліцыі. Што я мусіў быў думатъ пры арышце? Выкраданыя ніхто не адмяняў. З такім прававым бязъмежкам я ніколі не сутыкаўся – ні ў сваёй краіне, ні ў вашай. Такія правакацыі – гэтанейкае беларускае новаўядзенне.

– **Як вы ўвогуле ацэньваце гэта мерапрыемства – "грамадзкія слуханьні" з нагоды будаўніцтва ў Беларусі АЭС?**

– Згодна з міжнароднымі стандартамі – гэта не слуханьні. Гэта правадзенне прыхільнікамі атамнай энергетыкі сходу ў Астраўцы з удзелам працоўных калектываў. Многіх незалежных экспертаў у залу слуханьня ўвогуле не пусцілі, не давалі слова большасці праціўнікам АЭС, мяне арыштавалі за тое, што я спрабаваў пранесці навуковыя дасьледаваны. Замест гэтага залу запоўнілі съпецыяльна прывезенымі людзьмі.

Ведаце, што мяне ўразіла? Зала вельмі моцна кантралявалася супрацоўнікамі, відаць, міліцыі, у цывільнім. Яны пільна назіралі за тым, што адбываецца, а у іх вушах тырчалі сродкі сувязі. Начальнік РАУС Дамуч сядзеў у зале з бэйджам "Аргкамітэт" і большую частку гадзіны не пускаў і адштурхоўваў людзей.

Вось такія метады ўжываны тут. У Расіі, прынамсі, пакуль ня ладзяць таіх паказаў. Хаця, магчыма, і ў нас да наступных слуханьняў будуць

рабіць гэтаксама. Баяцца яны – у гэтым уся справа.

– **А чаго так баяліся беларускія ўлады?**

– Усім зразумела, што грамадзіця слуханьні – ня толькі рэклама атамнай энергетыкі, на іх можа быць выкрыты падман. А мы ў сваіх "Крытычных водгуках" адносна папярэдняй справа здачы аб ацэнцы ўзьдзеяньня на навакольнае асяродзьдзе беларускай АЭС" заяўлі – беларускія ўлады займаюцца прымым падманам грамадзкасці.

Перадусім, мне здаецца, яны баяліся, што мы распавядзем, што яны ў тысячы разоў занізілі памеры аварыйнага выкіду, напрыклад, цэзю-137. Мы паразаўвалі з міжнароднымі аналагамі, як ацэньваюць гэтыя памеры на АЭС у Фінляндый, якая будзеца. Высыветлілася, што ў фінаў адлегласць ўзьдзеяньня – 1000 кіламетраў, а ў Беларусі, ідучы на падман, сказаці, што ўзьдзеяньне магчымае на адлегласці трох кіламетраў! Дарэчы, зусім побач мяжа з Літвой, а рэальная адлегласць ўзьдзеяньня – амаль да Смаленску.

– **Навошта тады ўлады ўвогуле праводзілі гэтых слуханьні?**

– Слуханьні праводзіліся для "птушачкі", каб паказаць фармальнае прытырмліванье закону. Яны хацелі паказаць, што Беларусь выконвае Орхускую канвенцыю і канвенцыю ЭСПА. Але паводле міжнародных стандартоў – гэта не грамадзкія слуханьні! Залу запоўнілі съпецыяльна запрошанымі людзьмі, каб працягваць хлусці. Па форме ўсё правильна, па сутнасці – зьдзек.

– **У якіх умовах вам давялося адбываць арышт?**

– Я сядзеў у ізоляторы часовага ўтрыманья Астравецкага РАУС. Два чалавекі ў камеры – суседам быў мясцовы селянін. Было вельмі халодна, пара ішла нават з роту, але я ведаю, што тады яшчэ ва ўсёй краіне ацяпленыне не ўключылі. Мяне ўратавала, што мае сябры перадалі цёплія рэчы, а то мяне арыштавалі ў адным піндажаку і кашулі. І самае галоўнае, што перадалі спальнік, бо іначай можна было зьмерзнуть. Увогуле адносины ў ізоляторы былі паважнымі, незыневажальнымі. Ежа нармалавая, праіца

Андрэй АЖАРОЎСКІ.

зьдзівіла, бо ў Расіі дзяржава бярэ на сябе клопат аб арыштантах.

– **Якой вам падалася беларуская Феміда падчас судовага працэсу, які адбыўся над вами?**

– Міліцыянты ў цывільнім перашкаджалі доступу ў будынак суда съведак і праваабаронцаў. Аднаго чалавека літаральна выкінулі з суда сілай – падаючы, ён стукнуўся галавой аб жалезнью агароджу. Гэтыя людзі ў цывільнім учынілі ў судзе сапраўдную цісканіну.

На працэсе было відаць, што суддзя Янкоўскі разумее, што ў маіх дзеяньнях няма складу злачынства. У паказаныні міліцыянтаў было сказана, што я спрабаваў прайсьці на слуханьні, але гэта не злачынства, у мяне быў з сабой матэрыялы – гэта таксама не крымінал, я патрабаваў прадстаўніку аргкамітэту – і гэта не злачынства! Але паслья гэтага на мяне напалі людзі ў цывільнім і прывалаклі ў суд. Міліцыянты назвалі мае паводзіны "абуральными". Гэта і стала падставай для майго арышту.

Судзьдзя задаваў наводныя пытанні. Напрыклад, ён пытаваў: "Ці быў паводзіны грамадзяніна Ажароўскага абуральнымі?" А міліцыянты радасна адказвалі: "Так! Так!".

Я не хачу выказваць непавагі да суда, але я не могу сказаць, што суд паставіўся крытычна да паказаньня ў съведак – гэтых дзіўных людзей, перарапранутых у цывільнінае, якія напалі на мяне, не называючы сябе і не паказваючы ніякіх дакументаў.

Я падаў скаргу ў абласны суд на рашэнне раённага суда, але, думаю, нарад ці ён прыме аўктыўнае рашэнне, хутчэй за ўсё, праштампую рашэнне Астравецкага суда, бо ў адвартоным выпадку ім давядзенца прасіць прафабрончыня і прызнавацца ў поўнай зынявазе закону.

Парушэнныі правоў журнالістаў працягваюцца

Журналістам, якія асьвятлялі ход вулічнай акцыі салідарнасці ў Менску ўвечары 16 кастрычніка, зноў перашкаджалі працаўцаў супрацоўнікі праваахоўных органаў. Як распавядалі нашы калегі, міліцыянты дзеянічалі яшчэ больш жорстка, чым на акцыях 9-га і 16-га верасня. Весьці здымкі было практычна немагчыма. Як і на папярэдніх акцыях 16 верасня, за кожным фотакарэспандэнтам і тэлеаператарам былі "замацаваныя" людзі, якія не давалі здымкаў разгону акцыі, захінаючы тэхніку.

Як распавяла прэс-служба БАЖ журналістка сайта "Хартыя-97" Натальля Радзіна, яна паспрабавала застуپіцца за фотакарэспандэнта свайго рэсурсу, якому міліцыянты не давалі працаўца. "Мяне некалькі разоў ударылі і груба адштурхнулі ўбок, так што я нават упала. Немагчыма было ня толькі падысьці да месца затрымання — не давалі нават

глядзець у той бок, хаця я была без фотаапарата". Па словаў Натальлі, і ў яе, і ў фотакарэспандэнта сайта навідавоку былі прычэпленыя журналісцкія пасьведчанні.

Паводле словаў журналістаў Радзіё "Свабода", міліцыянты "разагвалі нават на мабільныя тэлефоны ў руках — закрываючы іх сваімі целамі. У такіх умовах фотакоры здымалі разгон акцыі, ухіляючыся, наколькі гэта было магчыма, падскокаўчы, зверху".

Юрист, намеснік старшыні ГА "БАЖ" Андрэй Бастунец назваў паводзіны праваахоўных органаў у дачыненні да журналістаў "поўным цынізмам": "Нягледзячы на тое, што нашы скаргі на аналагічныя дзеяньні міліцыі знаходзяцца на разглядзе ў органах прокуратуры і МУС, мы бачым, што сцэнар зноў паўтараецца..."

Нагадаем, што 23 верасня ГА "БАЖ" накіравала звароты да прокурора г. Менску Мікалаю Куліка і

Фота: bzh Media.net

міністра ўнутраных спраў Анатоля Кулішова з нагоды перашкодаў, якія міліцыя чыніла журналістам 9 і 16 верасня. У прыватнасці, арганізацыя заклікала высыветліць асобы і прычыны да адказнасці тых, хто аддаваў і выконваў незаконныя загады.

Увечары 16 верасня супрацоўнікі праваахоўных органаў з ужываннем фізічнай сілы забаранялі журналістам беларускіх і замежных СМИ фіксаваць падзеі падчас акцыі салідарнасці. Людзі ў цывільнім захіналі іх відэа- і фотакамеры, адштурхоўвалі ад аб'ектаў падзеі, нягледзячы на наяўнасць у журналістаў рэдакцыйных пасьведчанняў. Амаль тое самае адбывалася і 9 верасня, калі супрацоўнікі міліцыі перашкаджалі журналістам асьвятляць пікет на Кастрычніцкай плошчы на знак пратесту супраць увядзення на тэрыторыю Беларусі расейскіх войскаў — удзельнікамі вайсковых манеўру "Захад-2009".

Паводле прэс-службы "БАЖ".

Менск, 16 кастрычніка 2009 году.

Свабода друку ў Беларусі: лепш за Расію, горш за Ірак

Міжнародная праваабарончая арганізацыя "Рэпарцёры бяз межаў" апублікавала штогадовы рэйтынг свабоды прэсы. Беларусь заняла ў ім 151-е месца з 175.

Упершыню пачынаючы з 2002 году колькасць краінаў Еўропы, якія займаюць першыя радкі ў рэйтынгу свабоды друку, скарацілася ў параўнанні з папярэднімі гадамі. Пятнаццаць краінаў з першай дваццаткі — краіны "старога кантыненту". У 2008 годзе такіх краінаў было 18.

Сярод іх пераважная большасць — 11 краінаў — удзельніцы Еўрасаюзу. Першыя месцы дзяліць Данія, Фінляндыя, Ірландыя. Яшчэ адна краіна Еўрасаюзу — Балгарыя, якая ўступіла туды ў 2007 годзе, працягвае спад і займае цяпер 68-е месца (летасць — 59-е). Істотна — да 44-га месца — упала і Славаччына. Гэта звязана з некаторымі законамі, якія істотна аблікоўваюць свабоду прэсы, і ў прыватнасці з законам, які дазваляе дзяржаве ўмешвацца ў дзеянасць масмедиаў. Сыпіс 175 краінаў замыкае Эрытрэя.

Самымі рэпресіўнымі краінамі постсавецкага рэгіёну застаюцца Узбекістан (160) і Туркменістан (173). Гэта краіны, у якіх так і не адбыліся сур'ёзныя зьмены, там надалей пануе

цэнзура і гвалт супраць журналістаў.

Расія займае 153-е месца. У падзінанні з мінулым годам сітуацыя ў гэтай краіне пагоршылася і яна апусцілася на 12 пунктаў, упершыню апынуўшыся ў сыпісе ніжэй за Беларусь. Праз трэці гады паслья забойства Ганны Паліткіўскай, забойствы журналістаў і праваабаронцаў, гвалт у дачыненні да журналістаў у рэгіёнах працягваюцца. Вяртаныне забароненых тэмай, цэнзуры, беспакаранасць, якая пануе ў дачыненні да забойцаў журналістаў — гэтым таксама тлумачыцца тое, што Расія займае такое нізкае месца.

Беларусь, нягледзячы на маленькае "паляпшэнне" (з 154-га месца на 151-ае) надалей застаецца ў зоне краінаў з несвабодным друкам. Адноснае паляпшэнне сітуацыі звязанае з заявамі Менску аб адноснай і асьцярожнай лібералізацыі сваіх дачыненняў з прэсай у рамках адноўленага дыялогу з Еўрасаюзам.

Беларусь і яе суседзі ў рэйтынгу свабоды друку арганізацыі "Рэпарцёры бяз межаў" (у дужках — месца ў рэйтынгу 2008 году): 10. Літва (16); 13. Латвія (7); 37. Польшча (47); 89. Украіна (87); 151. Беларусь (154); 153. Расія (141).

Адказ згубіўся?

30 кастрычніка ГА "Беларуская асацыяцыя журналістаў" атрымала ліст з Галоўнага упраўлення ўласнай бясыпекі (ГУУБ) Міністэрства ўнутраных спраўаў у адказ на свой зварот у прокуратуру з нагоды грубых парушэнняў правоў журналістаў 9 і 16 верасня. (Нагадаем, што сталічная прокуратура перадрасавала зварот БАЖ у прокуратуру Цэнтральнага раёна, а тая, у сваю чаргу, даручыла расцсьледаваньне ГУУБ МУС — сцяпенізованай службе, закліканай выяўляць і спыняць правапарушэнні, якія учыняюць супрацоўнікі органаў ўнутраных спраўаў і ваеннаслужачыя ўнутраных войскаў.)

Начальнік трэцяга ўпраўлення ГУУБ МУС Віталь Кісціцерны коратка паведамляе, што зварот БАЖ у прокуратуру г. Менску "разгледжаны трэцім упраўленнем ГУУБ МУС". "Устаноўлена, што па аналагічнай Вашай заяве праведзена вычарпальная праверка ГУУС Менгарвыканкаму, пра вынікі якой Вас прайнформавалі ў вызначаным законам парадку", — гаворыцца ў лісце.

Справа ў тым, што ніякага ліста з ГУУС Менгарвыканкаму журналісцкая арганізацыя не атрымлівала. Хаця ў МУС намеснік старшыні БАЖ Андрэй Бастунца запэўнілі, што адказ быў накіраваны па пошце яшчэ 9 кастрычніка. Цяпер юрысты высыветляюць, як і чаму магло згубіцца такое важнае для журналістаў пасланьне.

"Калі ласка, пачуйце нас!"

Узнагарода Міжнароднага фонду жанчынаў у СМІ ўручаная беларускай журналістцы

Прэстыжная ўзнагарода Міжнароднага фонду жанчынаў у СМІ у намінацыі "За мужнасць у журналістыцы" уручаная 20 кастрычніка ў Нью-Ёрку вядомай беларускай журналістцы Ірыне Халіп. Беларуская журналістка уганараваная гэтай узнагародай разам з радыёэрэпарцеркай з Камеруну Агнес Тае і журналісткай з Ірану Джыле Бан'ягуб. Прэмію ў намінацыі "За дасягненыні на працу ўсёй кар'еры" атрымала журналістка з Ізраілю Аміра Хас.

Цырымонія ўзнагароджання прэміяй складаецца з двух этапаў – першы праішоў 20 кастрычніка ў Нью-Ёрку, другі адбыўся 28 кастрычніка ў Лос-Анджеlesе. Нью-ёрская цырымонія прайшла ў знакамітым гатэлі Waldorf Astoria, дзе сабраліся вядомыя амерыканскія журналісты, карэспандэнты тэлекампаній ABC, NBC, CNN, CBS, вядучых амерыканскіх газетаў і агенцтваў, а таксама прадстаўнікі фінансавых колаў – усяго 700 чалавек. Цырымонія вяла адна з самых вядомых амерыканскіх тэлевядучых Джудзі Вудраф, а Ірыну Халіп падчас узнагароджання прадстаўляў вядучы канала NBC Дэвід Грэгоры.

Уручаючы прэмію беларускай журналістцы, вядучыя цырымоніі адзначылі, што, на жаль, сёньня ў ЗША надаецца ня так шмат увагі сітуацыі ў Беларусі, хоць праблемы нашай краіны неабходна асьвятляць значна больш сур'ёзна. "Прыклад беларускіх незалежных журналісташаў нас натхніе. Беларусь павінна быць свободнай, а для гэтага нельга абысьціся без свободы слова", – сказала Джудзі Вудраф.

Ірына Халіп выступіла на цырымоніі ў Нью-Ёрку з прамовай, тэкст якой мы падаем цалкам:

Шаноўнае спадарства! Дарагія сябры! Дзякую вам за гэтую ганаровую ўзнагароду і за магчымасць зьвярнуцца да вас з гэтай сцены ў тaki важны для мяне момант.

Я дагэтуль не могу зразумець, як гэта ўсё здарылася. Не было ваеннага путчу, не было хунты, не было раптоўнага перавароту, за якім заўсёды ідзе дыктатура. Была проста Беларусь – маладая краіна ў цэнтры Еўропы, якая толькі пачала ўсведамляць сябе пасля Савецкага Саюзу. Былі надзеі на шчасце, посыпех, творчасць і гонар за сваю краіну. Для мяне, якая вырасла ў СССР, пачуцьце свабоды стала шчаслівым адкрыццём. Было велізарнае жаданье працаваць у гэтай новай свабоднай краіне.

Я не могу ўзгадаць, калі гэта пачалося. Можа быць, у той дзень, калі маёй газете забаранілі друкавацца ў Беларусі, і мы вазілі тыражы з суседніяй Літвой? Ці калі маіх калегаў началі арыштоўваць за іх прафесійную дзеянасць? Ці калі ў першы раз улада сфальсіфікаўала вынікі выбараў? Ці калі пасылья выхаду чарговага артыкулу да мяне прыйшлі з ператрусам?

СМІ

фота Charter'97.org

Прамаўляе Ірына Халіп.

Ці калі мае сябры, апаненты ўлады, сталі зынікаць бяз вестак? Калі майго бацьку міліцыя зьбівала на маіх вачах? Калі мяне зьбівалі на вачах майго бацькі? Калі арыштоўвалі майго мужа? А можа, калі рэжым зачыніў першую газету, у якой я працавала? Ці другую? Ці трэцюю?

Неістотна, калі гэта пачалося. Важна іншае: Беларусь ператварылася ў глухую дыктатуру, якая па іроніі лёсу ўтульна уладковалася ў цэнтры Еўропы, адкупъ, здавалася б, ёсьць толькі адзін шлях – у сусветную супольнасць, у Еўрапейскі саюз, у НАТА. А ў дыктатарскіх дзяржавах журнالісташаў ня любяць. Iх ці зынішчаюць, ці ўцягваюць у прапаганду, якая замяняе дыктатару журнالістыку.

Усе газеты, у якіх я працавала, зачыненія рэжымам. Расейская "Новая газета", для якой я пішу зараз, забароненая у Беларусі, хаяць яшчэ некалькі гадоў таму на яе можна было падпісацца. Дзясяткі маіх калегаў адсядзелі ў турме – сьпецыяльна для нас, журнالісташаў, у крымінальны кодэкс дадалі артыкулы "паклён у дачынені да презідэнта" і "абраза презідэнта". Сотні маіх калегаў пазбавіліся працы, таму што рэжым Лукашэнкі зынішчыў незалежную прэсу. Усялякая дыктатура бацца адкрытых дэбатаў, таму што разумееш, што асуджаная на пройгрыш. I таму выкарстоўвае самы прымітывны спосаб гэтых дэбатаў пазыбегнуць: трэба проста зачыніць газеты і запалохаць журнالісташаў. Шмат якія мае калегі пасылья закрыцця газетаў сышлі працаваць у прапаганду, не вытрымаўшы працяглай бітвы за свабоду слова. Шмат хто эміграваў, не жадаючы марнаваць сваё жыццё на барацьбу з дыктатурай, якая, як ім здаецца, можа стацца вечнай. Я не могу іх асуджаць.

Мяне арыштоўвалі чатыры разы. Супраць мяне тройчы ўзбуджалі

крымінальныя справы. Тры газеты, дзе я працавала, былі зачыненыя. Мне пагражала шмат разоў. Але гэта ўсяго толькі лічбы. Кароткі радок у біяграфіі. I ня гэта вызначыла мой выбар. Дакладней, у мяне наогул не было выбару. У выніку, я жыву ў краіне, дзе свабода выбару даўно памерла разам з грамадзянскімі правамі і свабодамі.

Я праста хачу, каб пра бессаконьне, пра парушэнні праваў чалавека, пра выкраданы і забойствы палітыкаў, пра зьбіццё журнالісташаў ведалі.

Я не могу кінуць сваіх сяброў, якія сядзяць у турмах, сваіх сябровак, чые мужы былі забітыя, сваіх калегаў, якіх застаецца ўсё менш.

Я хачу, каб мой двухгадовы сын, які яшчэ не разумееш, што адбываецца, не баяўся за мяне, як баяцца ўсё астаратнія сваякі.

Я хачу, каб пра тое, што адбываецца ў Беларусі, ведалі. Тым больш зараз, калі на сусветную сцену выйшла нешта на менш небяспечнае, чым дыктатура: я маю на ўвазе "realpolitik". Новы трэнд у сусветнай палітыцы, які зынішчае ўсе доўгія гады нашай працы і нашых пакутаў, паколькі прагматычныя палітыкі вырашаюць, што прасцей прызнаць дыктатарскія рэжымы і супрацоўніцаў з імі, чым марнаваць сілы на барацьбу. I тады надыходзіць момент, як зараз, калі пачвары кшталту Лукашэнкі і Ахмадзінежада становяцца персанажамі сьвецкай хронікі. Iх запрашаюць на саміты, на якіх ніхто не можа падаць ім руку, затое потым мы можам чытаць пра іх нарысы. А пра тое, што адбываецца ў нашых краінах, – ўсё менш.

Але мы, журнالісты тых краінаў, якія на сусветных картах пазначаныя чорным колерам, працягваем пісаць і казаць пра тое, што адбываецца ў нашых дзяржавах. Калі не застанецца і гэтай магчымасці, мы будзем крычаць вам навіны. Калі ласка, пачуйце нас.

"Пакарайце мяне арыштам"

15 кастрычніка ў Гомелі працягваліся суды над грамадзкімі актыўістамі, якія 16 верасьня спрабавалі зладзіць ланцуг памяці з нагоды 10-х угодкаў зынкнення палітыка Віктара Ганчара і бізнесуца Анатоля Красоўскага. Яны ішлі гуртам па вуліцы Палескай, але былі спынены міліцыянтамі і съпецназаўцамі ў цывільнім.

Судзьдзя Чыгуначнага раёну Віталь Козыраў пакараў штрафам 700 тысячаў рублёў кіраўніка абласной арганізацыі Партыі камуністаў беларускай Уладзіміра Сякерку: "Саме прыкрае тое, што судзьдзя Козыраў не захацеў выслушача маіх съведкаў і тых міліцыянтаў, якія складалі пратакол супраць мяне пра гэта званае парушэнне. Адмовіўся ён праглядзець аператаруны відэазапіс, які вялі міліцыянты. Было такое ўражанье, што справа даўно вырашана і пастанова пра штраф загадзя складзеная. Засталося толькі заслушаць мяне і агучыць пастанову. Відаць, падчас крызісу ўлады імкнутца за кошт апазіцыйнай папоўніць схунднелы бюджет".

Актыўісты кажуць, што спадар Сякерка насамрэч ішоў па другім баку вуліцы Палескай. Ніякага партрэту ў руках не тримаў. Калі съпецназаўцы ў цывільнім сталі круціць былому малалетняму вязнню фашыстай рукі і гвалтам цягнуць у аўтобус, Уладзімір Сякерка, рызыкуючы патрапіць пад транспарт, перабег на процілеглы бок вуліцы і стаў бараніць свога пенсіянеру ад невядомых нападнікаў. Але тыя схапілі і яго і адвезылі разам з усімі ў пастарунак, дзе склалі пратакол пра ўдзел у несанкцыянованым шэсціці, якога насамрэч не было.

Яшчэ адным пакараным стаў старшыня гомельскай гарадзкой арганізацыі БНФ Анатоль Паплаўны. Ён патрабаваў, каб справа супраць яго разглядалася па-беларуску. Усё той

жа судзьдзя Козыраў запрасіў толькі перакладчыцу з расейскай мовы на беларускую, а разгляд адміністрацыйнай справы распачаў па-расейску. Анатоль Паплаўны выказаў недавер судзьдзі, засумніваўшыся ў ягонай кваліфікацыі. Аднак Віталь Козыраў адвод не прыняў. Наадварот, стаў дапытвачца ў актыўіста, чаму гэта ён ня ведае расейскай мовы. "Хочаце зрабіць з суда камедью?" – пытаяў Козыраў.

Абвінавачанын супраць актыўіста стандартныя – ішоў 16 верасьня па ходніку вуліцы Палескай і трymаў перад сабой разгорнуты партрэт Віктара Ганчара. Паплаўны, кажа, што як і некаторыя іншыя гараджане, ён трymаў у руцэ ксеракопію партрэта Ганчара, скрученую ў трубачку.

Прадбачачы пакараныне, спадар Паплаўны папрасіў судзьдзю пакараць яго арыштам, а не штрафам: "Я прасіў, каб мяне пакаралі арыштам, таму што не хачу сваімі сродкамі падтрымліваць антынародны рэжым, які даўно збанкрутаваў. Мала таго, што ты ня можаш спакойна прайсьці ў горадзе па ходніках. Калі ты прыйшоў у суд, у цябе на пытавальні, чаму ты патрабуеш вядзення працэсу на беларускай мове? Чаму ты не валодаеш расейскай мовай? Гэта ўвогуле зьдзіўляе! Быццам гэта не беларуская дзяржава і судзьдзя знейкай іншай краіны".

19 кастрычніка судзьдзя Чыгуначнага раёну Гомеля Ілья Сьвірыдаў аштрафаваў кіраўніка Жлобінскай раённай арганізацыі ПКБ Валера Рыбчанку на 700 тысячаў рублёў.

Гэта ўжо дзясяты па ліку грамадзкі актыўіст з 16-ці, якія месяц таму меліся зладзіць ланцуг памяці пра зынкненне палітыка Віктара Ганчара і бізнесуца Анатоля Красоўскага. Актыўісты ішлі ходнікам на пляц Паўстанціў, але іх схапіў съпецназ.

Агульная сума штрафаў дасягнула 10 мільёнаў 325 тысячаў рублЁў.

Пастанову пра адміністрацыйнае пакараныне судзьдзя Сьвірыдаў агучыў у адсутнасці самога Валера Рыбчанкі. Яшчэ на першым паседжанні суда, якое праходзіла 16 кастрычніка, ён напісаў заяву, што ня зможа сёняня прыехаць у суд. У пакоі судзьдзі былі толькі прадстаўнікі Рыбчанкі Васіль Палякоў і некалькі грамадзкіх актыўістаў.

Пакараныне спадара Рыбчанку не здыўвіла: "Наш суд – гэта канвеер. Калі ўлады паставілі цябе на гэты канвеер, то ты ўсё роўна будзеш пакараны. Я аблкарджаў дзеяньні міліцыі ў праекратуры Чыгуначнага раёну. Прекратура перанакіравала скаргу ў міліцыю. Тады я паскардзіўся ў абласной праекратуры. Абласная абавязала раённую праекратуру не дасылаць у міліцыю, а разыбирацца самой у пяцідзённы тэрмін. Ужо мінуча больш за дзесяць дзён, але адказу няма. Відаць, зачыгаючы наўмысна, каб прайшло гэтае судзілішча. І, як вынік, суд пакараў мяне штрафам".

Судзьдзя Сьвірыдаў, дарэчы, апытаў усіх замоўленых съведкаў, выкананыя – у адрозненіі ад некаторых іншых судзьдзяў, якія разглядалі адміністрацыйныя справы супраць актыўістаў – усе іншыя працэсуальныя дзеяньні. На вырак гэта, аднак, не паўплывала.

Стала вядома таксама, што судзьдзя Чыгуначнага раёну Яраславу Парэмскі пакараў завочна штрафам на 1 мільён 750 тысячаў рублёў кіраўніка рэгіянальнага аддзялення руху "За свабоду" Уладзіміру Кацору. Пастанова пра штраф яму прыйшла 17 кастрычніка па пошце. Гэта самы вялікі штраф з адзіннадцаті, атрыманых актыўістамі за гэтае званае несанкцыяноване шэсцьце, якога насамрэч не было.

Скарга прынятая да разгляду...

у Камітэце па правах чалавека ААН

У інтэрв'ю БелаПАН Галіна Юбко паведаміла, што 19 студзеня 2007 году з'явіўся ў Менскі гарвыканкам з заяўкай на правядзенне пікету 50 жанчынамі з усіх рэгіёнаў краіны, якія пацярпелі ад асабліва цяжкіх злачынстваў і якія ня згодныя з раשэннямі судоў па сваіх грамадзянскіх справах і крымінальных справах сваякоў. Мэтай акцыі Галіна Юбко назвала прызначэнне ўвагі грамадзтва і дзяржавы да проблемы парушэння канстытуцыйных правоў і міжнародных дагавораў Беларусі пры разглядзе крымінальных і грамадзянскіх справаў.

"Аднак гарадзкія ўлады мне адмовілі, мательнічычы гэта намерам узельнікаў акцыі ўмяшашца ў дзеяньні сцьца судоў", – сказала Галіна Юбко. 27 лютага 2007 году яна з'явіўся ў суд Маскоўскага раёну Менску па скаргай на неправамерныя дзеяньні гарвыканкаму.

З красавіка судзьдзя суда Маскоўскага раёну Вольга Гусакова не задаволіла яе скаргу. "На працягу восьмі месяцаў я безвынікова з'яўталася ва ўсе судовыя інстанцыі краіны, на tym ліку ў Канстытуцыйны суд. З-за таго што мае права не

былі адноўлены айчынным судом, 18 лютага 2009 году я з'явіўлася ў Камітэт па правах чалавека ААН з просьбай прызнаць парушэнне Менгарвыканкамам правой на свабоднае выказыванне сваёй думкі і мірныя сходы, дадзеных Міжнародным пактам аб грамадзянскіх і палітычных правах, да якога далучылася Беларусь", – паведаміла грамадзкая актыўістка.

У інтэрв'ю БелаПАН юрист Тамара Сяргей зазначыла, што Камітэт па правах чалавека ААН дае шэсцьці месяцаў беларускай дзяржаве для тлумачэння скаргі Юбко. Калі на працягу гэтага тэрміну беларускія чыноўнікі адновяць парушаныя права Юбко, Камітэт па правах чалавека ААН прыме рашэнне аб спыненіі справы. У адваротным выпадку, паводле словаў юриста, працэдура разгляду скаргі будзе працягвацца да прыняцця рашэння.

Зъдзеклівый папраўкі

Зъмены ў выбарчым заканадаўствзе, прапанаваныя ЦВК, носяць касьметычны характар

20 кастрычніка на сустрэчы з Аляксандрам Лукашэнкам старшыня Цэнтры выбаркам Беларусі Лідзія Ярмашына паведаміла пра тое, якія зъмены плануецца ўнесці ў выбарчае заканадаўства. Так плануецца выключыць з заканадаўства норму, згодна з якой палітычная партыя для вылучэння свайго кандыдата па выбарчай акрузе павінна мець зарэгістраваную структуру на тэрыторыі акругі, выключыць з кодэкса патрабаванье абе завярэнні падпісных лістоў у выкананых камітэтах перад іх падачай у Цэнтры выбаркам, удакладніць сьпіс падставаў, згодна з якім кандыдату ў дэпутаты ці прэзідэнты можа быць адмоўлена ў рэгістрацыі. Акрамя гэтага, ужо на найбліжэйшых мясцовых выбарах будзе скасаваны бар'ер яўкі выбаршчыкаў. Выбары ў мясцовыя саветы будуць прызначаныя пры любой колькасці выбаршчыкаў, што прыйшли на іх. Бар'ер яўкі пры гэтым захоўваецца для парламенцкіх і прэзідэнцкіх кампаніяў. Заяўлена таксама, што кандыдаты атрымлююць магчымасць набываць дадатковы эфірны час на тэлебачаныні і радыё і газетныя плошчы плюс да тых, якія ім прадастаўляюцца бясплатна ў адпаведнасці з заканадаўствам.

Як піша сайт "Еўрапейская Беларусь", відавочна, што гэтыя неістотныя зъмены ўлада будзе "правдаўца" Захаду як значны прарыў у сферы палітычнай "лібералізацыі".

За мову – зноў затрымліваюць

Зъбіраць подпісы ў падтырку роднай мовы – няўдзячная справа ў нашай краіне. На сабе гэта ўжо адчуле актыўісты Баранавіцкай і Карагліцкай філій Маладога Фронту.

Супрацоўнікі міліцыі 20 кастрычніка затрымалі лідэра Маладога Фронту Зыміцера Дашкевіча, ягоную намесніцу Насту Палажанку і актыўіста арганізацыі Дзяніса Карнова.

Маладафронтайцаў затрымалі недалёка ад чыгуначнага вакзалу стаўліцы ў той момант, калі актыўісты зъбіралі подпісы ў рамках кампаніі "За беларускую мову!".

Зыміцера Дашкевіча, Насту Палажанку і Дзяніса Карнова даставілі ў міліцыю Кастрычніцкага раёну Менску. Міліцыянты праверылі на кампютары асобы затрыманых і адпусцілі іх на волю. Зыміцер Дашкевіч паведаміў, што міліцыянты параді ім зъбіраць подпісы на тэрыторыі іншых раёнаў стаўліцы.

22 кастрычніка ў Баранавічах падчас збору подпісаў пад зваротам у абарону беларускай мовы невядомыя людзі зъбілі мясцовых маладафронтайцаў Максіма Ахрыменку і Юрыя Багдановіча.

"Мы ўдзвух зъбіралі подпісы ў міністэрству, калі да нас падышлі чацьвера невядомых людзей у цывільным. Яны запытаўлі, ці мы зъяўляемся маладафронтайцаўмі, а калі пачулі

А некаторыя прапанаваныя зъмены і ўвогуле могуць быць ацэнены патэнцыйнымі дэмагратычнымі кандыдатамі як зъдзекліў.

Так, напрыклад, прапаноўваецца дазволіць кандыдатам фармаваць выбарчы фонды з уласных сродкаў і сродкаў спонсараў, за выключэннем дзяржаўных прадпрыемстваў, замежных кампаніяў і грамадзянаў. Аднак прыклады Анатоля Красоўскага, Андрэя Клімава і іншых бізнесаўцаў, якія асьмеліліся ўступіць у палітычную барацьбу, занадта красамоўна съведчыць пра тое, як улада карае за фінансавую падтрымку апазіцыі.

Трэба адзначыць, што з пачатку 2008 году прадстаўнікі апазіцыйных партыяў неаднаразова зъвярталіся да ўладаў з канкрэтнымі пропановамі аб зъмене выбарчага заканадаўства. Тым на менш патрабаваныя апазіцыйныя партыяў не былі ўлічаныя. Ніякіх істотных зъменаў не плануецца ўнесці. Застаецца бяз зъменаў ключавая частка выбарчага заканадаўства, датычная падліку галасоў і кантролю за ім.

Зрэшты, гэта прызнае і сама кіраўнік ЦВК. Так, Лідзія Ярмашына заявіла, што ўсе зъмены ў выбарчым заканадаўстве будуць насыць касьметычны характар і на моцна паўплываюць на практику ўжывання гэтага заканадаўства.

Прадстаўнік Беларускага Хельсинскага аўтарытэтскага комітэта

станоўчы адказ – ударылі нас. Паміж намі ўзынікала невялікая бойка, прайда, яны хутка зъбеглі", – распавядае Максім Ахрыменка.

На словах юнака, калі нарад ППС, што патруляваў вуліцу, пабачыў бойку, ППСаўцы павярнуліся і пайшли ў іншы бок.

У Карагліцах міліцыянт затрымаў актыўіста Маладога Фронту Андруся Ляўковіча за тое, што той зъбіраў подпісы ў кватэр.

"Міліцыянт, што жыў у гэтым пад'езьдзе, пабачыў мяне з бланкамі ў руках і выклікаў нарад міліцыі. Напачатку мяне абвінавачвалі ў дробным хуліганстве – што я быццам бы прыступаў да жыхароў, але я патлумачыў, што подпісы людзі ставілі добрахвотна. У РАУСе са мною вёў гаворку намеснік начальніка ўстановы. Ён прызнаў, што ў маіх дзеяньнях не было складу правапарушэння і на стаў складаць пратакол, але выклікаў маіх бацькоў і правёў прафілактычную размову з імі ў стылі БТ – "пакуль ваш сын на рабіць нічога злачыннага, але хутка яго пачнучь вазіць у Менск учыняць масавыя беспарадкі і пагромы", – гаворыць Андрус Ляўковіч.

Нагадаем, раней падобныя затрыманні за збор подпісаў у падтырмку беларускай мовы адбываліся ў Менску і двойчы – у Баранавічах.

скага камітэту, юрист Гары Паганяйла заявіў, што і цяпер дзеісны Выбарчы кодэкс дазваляе праводзіць выбары ў Беларусі цалкам дэмагратычна. Тым на менш адзначае юрист, улады ўхітраюцца "перакручіць выбары працэс". Усё гэта адбываецца таму, што ў кодэксе дэталёва не прапісаныя права і абавязкі ніводнага з бакоў, якія ўздзельнічаюць у выбарчым працэсе. Як не прапісаныя механізмы захавання гэтых правоў. Тому назіральнікай можна "засунуць" у самы далёкі кут, а то і зусім выдаліць з участку, кандыдата можна зыняць з перадвыбарчай гонкі за надуманае парушэнне, а выбаршчыка прымусіць галасаваць датэрмінова...

"Трэба разумець, што агучаныя зъмены ні ў якай меры не ліквідуюць сістэму фальсіфікацыяў, якая склалаася. Пакуль на бачна, як яны паўплываюць на вострыя пытаныні кантролю за падлікам галасоў, прадстаўніцтва палітычных сілаў у выбарчых камісіях, на прымусы, якія адбываюцца падчас папярэдняга галасавання. У любым выпадку, якімі б ні былі зъмены, сказаць, што выбары сталі свабоднымі можна будзе толькі пасля першых дэмагратычных выбараў. Бо фальсіфікаваць выбары можна і пры самым дэмагратычным заканадаўстве. Тут ключавую ролю мае воля дзяржавы правесці свабодныя выбараў", – сказаў юрист Праваабарончага цэнтра "Вясна" Уладзімір Лабковіч.

Чарговыя адпіскі

Зъбітая падчас вераснёўскіх акцыяў моладзевыя актыўісты атрымалі адказы з Галоўнага ўпраўленіння ўласнай бяспекі МУС. Адолькавыя лісты за подпісам начальніка трэцяга ўпраўлення В. А. Кістэрнага 28 красавіка атрымалі Сяргеенка А., Сыцепаненка А., Сергіец М. і Сянчыла А. У іх паведамляеца, што ў межах правядзення службовай праверкі "пачьвердзіць альбо абвергнуць довады аб выкарыстаны фізічнай сілы супрацоўнікамі ПМСП не падаеца падпісы магчымым, а довады аб зънявагах затрыманых не знойшлі свайго аб'екту нягода пачьверджаныя і аварыяроўгасць тлумачэннімі супрацоўнікамі міліцыі".

Юрист ПЦ "Вясна" Валянін Стэфановіч каментуе: "Дзіўна тое, што праверку па скаргах, якія мы дапамагалі пісаць па падзеях 9 і 16 верасня, праводзіць сама Міністэрства ўнутраных спраў, бо ПМСП знаходзіцца ў структуре МУС. Так атрымліваецца, што яны фактычна правяраюць самі сябе. Зараз будзем чакац рэагавання з пракуратурой. Калі яна ў чарговы раз напіша, што факты не знойшлі пачьверджаныя і ва ўзбуджэнні крыміналнай справы адмоўлена, я лічу, што на нейкім узроўні нефармальных стасункаў, магчымы, кіраўніцтву ПМСП будзе ўказаны на недапушчальнасць таго дзеяння. Акрамя таго, скарга – гэта фіксцыя факта, мы іх можам зъбіраць і потым наўгорадаць у міжнародныя арганізацыі, калі на нацыянальным узроўні нічога дзяяць аднаўлення парушаных правоў на робіцца".

Факты

Курапаты – могілкі агульнанацыянальнага маштабу

Нечаканы артыкул у "Советской Белоруссии"

Газета Адміністрацыі презідента "Советская Белоруссия – Беларусь сегодня" 29 каstryчніка, у чацвер, выйшла з вялікім артыкулам пра Курапаты на першай паласе. Аўтар матэрыялу – галоўны рэдактар выдання Павел Якубовіч. Газета заклікае пакончыца са "шматгадовым змрочным съпектаклем" адмаўлення прауды. Артыкул выйшаў напярэдадні Дзядоў – традыцыйнага Дня памяці продкаў, на які, па традыцыі, што ўстановілася ад канца 1980-х, ушаноўваецца і памяць ахвяраў савецкага рэжыму.

Найперш газета адназначна адмятае меркаваны "артадоксаў", што "у нас такога быць не магло". Ён называе "уродлівымі міфамі і кашчунствамі" слова некаторых "відавочцаў", што ў Курапатах маглі забіваць у вайну гамбургскіх ѹрэяў, ці слова колішняга старшыні КДБ Шыркоўскага аб tym, што у БССР па прысудах "троеў" была расстряляная толькі адна жанчына.

"Гісторыкі і іншыя знаўцы з цярпеньнем тлумачылі хомкам нявероятным, што пік расстрэлаў прыйшоўся на 1940 год, калі з тэрыторыі Заходняй Беларусі і Віленшчыны сюды прывозілі людзей, якіх па "класавых крытэрах" ў Менску пазбаўлялі жыцця. Гэта былі камерсанты і палітыкі, чыноўнікі і судзьдзі, сялене землеўладальнікі і фабрыканты. У Беластоку, Ваўкаўску, Гродне, Вільні, ім авбяшчалі пра нақіраваныне ў сіберскую высылку. Але цягнік з заходу ішоў толькі да Менску, затым наканаваных гналі "у пешым парадку" з вакзала ў двор турмы на Валадарскага..."

Лёс "класава чужых элементаў" ужо быў вырашаны ў Маскве, паведамлена ў УНКВД заходніх абласцей і Віленскага оперсектара, асьвежана подпісам небажыхароў з усесаюзнай лубянскай "тройкі" – камісараў Кабулава, Мяркулава і начальніка першага съпецаддзелу маёра ГБ Баштакова. Так і было!" – піша "Советская Белоруссия".

Яна кажа, што прыйшоў час зразумець усім, незалежна ад поглядаў, што "Курапаты – гэта трагічны ўрок для грамадзства: агрэсіўныя дактрыны, якімі ён высакароднымі яны не былі, калі прыводзяць да гібелі людзей – амаральныя". Тым не менш, "час лечыць раны" і сёньня "новыя пакаленыні палітыкаў ужо не нясуць адказнасць за Курапаты".

Не абышлося без уколаў у бок апазіцыі. "Усялякія съпекуляцыі на трагедіі не нясуць нічога новага, а толькі здольныя вывесці грамадзства на новы віток супрацьстаянья. Які, у канчатковым рахунку, нязменна прыводзіць да новых Курапат. Сёньня яшчэ ёсьць людзі, якія трывініць "дэ-

Курапаткія крыжы.

макратычным трывалам" і мараць пра расправу са "сталіншчынай", якая ўжо даўно стала гісторыяй. Ёсьць і людзі, якія бачаць будучыню толькі ў мінулым – не для іх пішуцца гэтыя радкі, – яны нічога не забылі, але нічому не навучыліся", – кажа аўтар.

Пры гэтым ён лукавіць, калі кажа, што "імёны ўсіх катай вядомыя! Але абсалютна ўсе ахвяры "чырвонага кола" на сёньня рэабілітаваныя..." Досьць згадаць імя Ларысы Геніуш – дагэтуль не рэабілітаванай і выкінутай з падручнікаў.

"СБ" успамінае вахту моладзі па абароне Курапатаў у 2001 – 2002 гадах. "Юныя, гарачыя валанцёры бясстрашна клаліся пад колы раўнадушных грэйдэраў, якія пашыралі дарогу, карыслівяя палітычныя правадыры ўзначальвалі калоны і прамаўлялі палімянныя слова, мясцовыя жыхары ладзілі пад сочнамі пікнікі, энергічныя дзевалаперы ўладкоўваліся пад шумок узвесьці ў "жывапісным месцы" (у Курапатах!) выкшталцоныя вілы для багатых. Дурнія і нячулья падлеткі з навакольля раскопвалі магілы і ламалі усталяваныя добраахвотнікамі памятныя крыжы", – і за гэтым усім "моўчкі наізірала мясцовая ўлада".

Цікава, а дзе ў гэты час была сама "Советская Белоруссия"? Чаму не падтрымлівала тых юнакоў, што ў самыя лютыя маразы начавалі ў Курапатах, каб урочышча не было зыніччана бульдазерыстамі? Ды нават прости не паведамляла пра тая падзеі нейтральна?

Таксама ў нумары зъмешчаны "круглы стол" па пытаннях Курапатаў. У ім узялі ўдзел навуковыя кіраунік мемарыяльнай зоны "Курапаты" Мая Кляшторная, палітык Андрэй Клімаў, ксёндз Irap Лашук, загадчык цэнтра Інстытуту гісторыі Акадэміі

навук Мікалай Сымяховіч і сам Павел Якубовіч. Якубовіч у ім ставіць пытаныне, што "кансерваваць сёньняшнію "самадзейнасць" таксама не вельмі добра". Гэта пра тое, што цяпер Курапаты маюць харектар народнага, стыхійнага мемарыялу, а дагляд яго каардынуе Кансерватаўна-хрысьціянская партыя БНФ. Аднак іншыя ўдзельнікі круглага стала яго не падтрымалі. Мая Кляшторная адназначна выказалаася за ўзмацненне мемарыялізацыі з захаваннем сёньняшніяга, людзкага, унікальнага харектару помніка.

"СБ" піша: "Прыйшоў час гучна і ясна сказаць: Курапаты – гэта могілкі, прычым могілкі, калі можна так выказацца, агульнанацыянальнага маштабу... На могілках не прынята крочыць калонамі, спявача ці павышаць голас. Могілкі прымушаюць быць больш добрымі, задумацца пра вечнае і памаліцца ў душы", – то бок традыцыйнае шэсьце апазіцыі ў Курапаты на Дзяды – гэта таксама кашчунства і палітыканцтва, намякае аўтар. Аднак гэтая дробныя закіды на адрес незалежнага грамадзства маюць другаснае значэнне супраць галоўных вывадаў матэрыялю: "У нашай краіне ёсьць шмат вялікіх і маленікіх мемарыялаў, якія з'явіліся апошнімі дзесяцігоддзямі".

Упершыню за часамі Лукашэнкі найбуйнейшая дзяржаўная газета надрукавала праўдзівы артыкул пра Курапаты. Напэўна, зараз у Курапатах перастануць ламаць крыжы і лаўкі.

Яшчэ ў адным гістарычным пытаныні беларускае грамадзтва дасягнула кансэнсусу. Дзяля гэтага спатрэбілася 20 гадоў настойлівасці, а часам і ахвярнасці незалежнага грамадзства.